

Спеціалізованій вченій раді Д 26.853.01
ДННУ «Академія фінансового управління»,
Міністерства освіти і науки України, м. Київ

ВІДГУК

офіційного опонента

на дисертацію **Возненка Андрія Анатолійовича**

на тему «Державне регулювання стратегічних секторів національної економіки», подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством

1. Актуальність теми дослідження та зв'язок її з науковими програмами.

Для розвитку конкурентоспроможної соціально-орієнтованої економіки під час суттєвих макроекономічних зрушень та суспільно-економічних змін потрібний ефективний механізм державного регулювання, який забезпечить виконання соціально-економічних функцій держави, підвищення добробуту та задоволення потреб населення, реалізацію трансформаційних перетворень, підвищення ефективності розвитку всіх секторів національної економіки відповідно до цілей, завдань та інтересів країни. Необхідність державного втручання в економіку обумовлена недоліками ринкового саморегулювання, пошуком ефективніших неринкових варіантів задоволення потреб у суспільних благах, усунення зовнішніх ефектів. Вплив держави на діяльність суб'єктів господарювання та ринкову кон'юнктуру через реалізацію економічної політики, обґрунтування її положень, вибір засобів та методів її проведення, має забезпечувати нормальні умови функціонування ринкового механізму. Властивості регулятивних функцій держави та ринку залежить від рівня розвитку продуктивних сил країни, її політичної орієнтації, соціальної структури, національних особливостей. Особливо важливим є ефективне

державне регулювання стратегічних секторів національної економіки, оскільки вони є визначальними для забезпечення соціально-економічного розвитку країни, конкурентоспроможності на світових ринках, національної безпеки. Їх розвиток дозволяє державі підтримувати високі темпи економічного зростання, ефективну інфраструктуру та сприяти науково-технічному прогресу в усіх сферах національної економіки.

Тематика дисертаційного дослідження відповідає державним, регіональним та галузевим науковим програмам і темам, зокрема тематиці наукових досліджень ДНУ «Академія фінансового управління». Наукові результати, висновки та рекомендації були використані при виконанні у науково-дослідній роботі «Державна інвестиційна діяльність: бюджетне інвестування та моніторинг» (№ ДР 0115U00948), що виконується на базі Державної навчально-наукової установи «Академія фінансового управління», в рамках якої були використані наукові розробки та пропозиції автора щодо застосування важелів державної допомоги по відношенню до суб'єктів підприємницької діяльності.

Дисертаційна робота виконана в контексті Основних напрямів фундаментальних досліджень на 2014–2018 рр. (Постанова Президії НАНУ від 20.12.2013 № 179), основних засад реалізації державної стратегії сталого розвитку «Україна–2020» (Указ Президента України від 12.01.2015 № 5/201).

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність та повнота викладу в опублікованих працях.

Наукові положення, що наводяться у дисертації Возненка А.А., є детально та всебічно дослідженими, достатньо обґрунтованими, що підтверджується основним змістом праці та переліком використаної літератури. Обґрунтовуючи наукові положення, висновки та рекомендації, дисертант провів комплексний аналіз і узагальнив фундаментальні положення теорії державного регулювання національної економіки, а також теорій її стратегічних секторів. Інформаційну базу дослідження склали зібрані та опрацьовані особисто автором законодавчі

та нормативні акти Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, укази Президента України, офіційні матеріали Державного комітету статистики України, Державної казначейської служби України, Міністерства фінансів України, Державної фіскальної служби України, інших міністерств та відомств, міжнародних організацій, звітні дані науково-дослідних центрів та установ, наукові монографії та публікації вітчизняних та зарубіжних авторів.

Основні наукові результати дослідження базуються на таких загальноприйнятих методах наукового пізнання як: методи логічного узагальнення та наукової абстракції; методи порівняльного аналізу і синтезу; методи спостереження та аналогії; методи економіко-математичного моделювання.

Отримані в роботі висновки і рекомендації є логічним підсумком проведеного дослідження та повністю відображають основні положення виконаної роботи й перспективні напрями практичного застосування її результатів. У висновках наводяться результати теоретичного узагальнення та запропонованих теоретико-методологічних засад державного регулювання стратегічних секторів національного господарства.

Достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій дисертаційного дослідження підтверджується їх апробацією на наукових та науково-практичних конференціях різних рівнів, публікаціями в наукових фахових виданнях України.

Ознайомлення з дисертацією, авторефератом та науковими публікаціями Возненка А.А. дозволяє зробити висновок, що основні положення дисертаційної роботи достатньо повно висвітлені в опублікованих за темою дисертації 16 наукових працях, загальним обсягом 7,59 друк. арк. (особисто автору належить 6,05 друк. арк.), з яких: 8 статей – у наукових фахових виданнях.

Автореферат дисертації у стислій формі передає основні положення дисертаційної роботи та не містить інформації, яка не наведена в дисертації.

3. Ступінь новизни наукових результатів, отриманих автором дисертації.

Вивчення змісту дисертації, опублікованих наукових праць та автореферату дає підстави стверджувати, що найбільш суттєвими в науковому і практичному значенні є результати дисертаційної роботи, які містять такі елементи наукової новизни:

1. Значний внесок у теоретико-методичні розробки з обраної проблематики автор здійснив у контексті удосконалення визначення найбільш ефективних інструментів державного регулювання залежно від економічного стану та рівня розвитку країни. Схвальної оцінки заслуговує порівняльний аналіз визначення поняття «державне регулювання» (с. 25-28 дисертації, с. 5 автореферату), виокремлення автором основних каналів впливу державного регулювання, що дозволяють оцінити відносну ефективність використовуваних інструментів (с. 36-38 дисертації, с. 8 автореферату).

2. Здобутком автора є концептуальне узагальнення підходів до визначення стратегічних секторів економіки (с. 47-50 дисертації, с. 6-7 автореферату), що дозволило виокремити критерії оцінки стратегічних секторів, а саме вплив на економічний розвиток, забезпечення національної безпеки, надання суспільних благ, тісний взаємозв'язок з іншими галузями та їх значущість для розбудови інноваційної економіки (с. 57-60 дисертації).

3. Автором удосконалено концептуальні засади оцінки впливу інструментів державного регулювання на розвиток стратегічних секторів національної економіки (с. 75-76 дисертації), які, на відміну від існуючих, актуалізують створення системи інструментів державного регулювання для стратегічних секторів національної економіки (с. 77-79 дисертації). Також цікавим є авторський аналіз основних інструментів державного регулювання космічної галузі як стратегічної (с. 86-87 дисертації, с. 7 автореферату).

4. У роботі системно проаналізовано методологічний підхід до оцінки економічної ефективності інструментів державної підтримки стратегічним секторам національної економіки, який включає не лише фінансову та

фіскальну допомогу, але й інвестиційні стимули, що створює умови розвитку національної економіки (с. 105-108 дисертації). Заслуговує на увагу проведений аналіз програм стратегічного розвитку національного господарства, завдяки якому було встановлено, що під впливом процесів глобалізації та прискореного науково-технічного прогресу багато країн світу розробили та почали імплементацію нових стратегій промислового розвитку, в яких відбулася зміна галузей, які вони розглядають як стратегічні, а також їх державного регулювання (с. 103-104 дисертації, с. 7-8 автореферату).

5. Позитивної оцінки заслуговує авторська оцінка чинників, що впливають на економічну ефективність використання державних ресурсів для покращання соціально-економічних показників у стратегічних секторах економіки за певних економічних умов шляхом надання державної допомоги (с. 129-131 дисертації) для реалізації державних програм за визначеними пріоритетними напрямками фундаментальних досліджень, що забезпечить створення сприятливого інноваційного клімату в космічній сфері (с. 154-158, с. 9 автореферату).

6. Науковий і практичний інтерес являє виокремлення підходів до використання окремих інструментів державного регулювання за рахунок надання державної допомоги, застосування податкових пільг та прямого фінансування у стратегічних секторах економіки на визначений проміжок часу (с. 161-165 дисертації, с. 10 автореферату).

4. Теоретичне та практичне значення результатів дисертаційного дослідження.

Практичне значення дисертаційної роботи Возненка А.А. полягає в розробленні концептуальних засад механізму оцінювання ефективності державного регулювання в Україні.

Розроблені в процесі наукового дослідження рекомендації щодо вдосконалення Методики оцінки ефективності використання бюджетних коштів Загальнодержавної цільової науково-технічної космічної програми України на 2013-2017 роки, а саме підхід для визначення показників ефективності державних цільових науково-технічних програм, було

впроваджено в діяльність Міністерстві економічного розвитку і торгівлі України (довідка № 63-04/46692-07 від 26.10.2018). Розроблені в процесі наукового дослідження рекомендації щодо вдосконалення Методики оцінки ефективності використання бюджетних коштів Загальнодержавної цільової науково-технічної космічної програми України на 2013-2017 роки, а саме підхід для визначення показників ефективності державних цільових науково-технічних програм, було впроваджено в діяльність Державного космічного агентства України (довідка № 6627/10-K2/18 від 26.12.2018). Представлені у дисертаційній роботі аналітичні матеріали визнані Комітетом Верховної Ради України з питань промислової політики та підприємництва актуальними та такими, що мають практичну цінність. Окремі результати наукового дослідження були впроваджені в поточній діяльності та можуть бути використані Комітетом Верховної Ради України з питань промислової політики та підприємництва (довідка № 04-30/28-166/80840 від 23.04.2019).

Науково-практичні висновки і рекомендації наукових досліджень, зокрема, методологічні засади бюджетної політики щодо активізації процесів інвестування і нагромадження капіталу, розроблення критеріїв та пріоритетів державної інвестиційної політики, викладені в дисертації, використано відділом фінансово-економічного прогнозування ДНУ «Академія фінансового управління» під час підготовки аналітичних матеріалів.

5. Відповідність дисертації встановленим вимогам.

Дисертаційна робота за структурою, змістом, обсягом та оформленням відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України, що висуваються до написання кандидатських дисертацій. Об'єкт, предмет і мета дослідження визначені повно. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, які включають по три підрозділи, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертаційної роботи становить 279 сторінок. Робота містить 10 таблиць, 29 рисунків. Список використаної літератури – 319 джерел.

6. Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи.

Незважаючи на в цілому позитивну оцінку дисертації Возненка А.А., слід зазначити, що деякі її положення мають дискусійний характер.

1. В роботі не отримали розвитку теоретико-методологічні положення щодо основних теорій державного регулювання національного господарства. Ця проблематика, на нашу думку, потребує детальнішого аналізу в контексті вирішення поставлених дисертантом завдань.

2. Доцільно було б здійснити більш детальний емпіричний аналіз стратегічних галузей національних господарств різних країн з позиції, запропонованої у пункті 1.2. (с. 54-56 дисертації), зокрема, для країн з різним рівнем економічного розвитку.

3. Науковий інтерес являють запропоновані автором стратегії промислової політики для стратегічних галузей, що охоплюють моделі створення галузі, наздоганяючого розвитку та нової промислової революції. Проте отримані результати не повною мірою обґрунтовані в контексті існуючого стану розвитку стратегічних галузей в Україні та не розглянуті з урахуванням зовнішніх і внутрішніх впливів.

4. Роботу збагатило б зосередження уваги не лише на оцінці ефективності державного фінансування космічних програм, що є дещо формалізованим і залежить від обсягу фактичного фінансування порівняно з плановим, але й на оцінці ефективності з використанням стандартних фінансових показників. Варто було б чіткіше обґрунтувати результати впровадження запропонованих показників у системі державного регулювання в космічній галузі, зокрема навести умови їх використання та пояснити, яким чином вони можуть бути інтегровані в систему управління національною економікою та прийняття відповідних регуляторних рішень.

5. Автором приділено значну увагу оцінці показників ефективності державної допомоги космічній галузі України, зокрема, наголошується, що для розвитку космічної галузі важливими є як пряма, так і непряма допомога уряду, яка може реалізовуватися у політичній, інформаційній та маркетинговій

підтримці ракетно-космічної промисловості. Також для оцінювання ефективності державної допомоги космічній галузі виокремлено два блоки індикаторів – фінансово-економічний та соціально-економічний, однак недостатньо розкрито можливості залучення приватного фінансування та його економічну вигоду.

6. Досить ґрунтовно проведено аналіз механізму державного регулювання космічної діяльності в Україні з метою досягнення сталого економічного розвитку, забезпечення національної безпеки та захисту геополітичних інтересів держави шляхом забезпечення розвитку людського та інтелектуального капіталу. Водночас у роботі не запропоновано чіткого механізму або інструментарію оцінки ефективності державного регулювання за наявності приватного фінансування галузі.

Зазначимо, що спірні положення і висловлені зауваження не знижують цінності дисертаційного дослідження, а наявність дискусійних питань характеризує складність і актуальність досліджуваної теми.

Загальний висновок.

Дисертаційна робота Возненка А.А. є завершеною, самостійно виконаною науковою працею. Положення дисертації містять наукову новизну та мають практичну цінність. На підставі проведених досліджень отримано результати, які є суттєвим авторським внеском у вирішення науково-прикладної задачі, що відображається в розвитку відомих і розробленні нових теоретико-методичних підходів до державного регулювання стратегічних секторів національної економіки України.

У роботі виконані вимоги, що висуваються до дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук, обґрунтовано актуальність обраної теми, запропоновані висновки та пропозиції є достовірними, містять наукову новизну.

Основні положення дисертації доповідались на науково-практичних конференціях, опубліковані в наукових фахових виданнях з тематики

дослідження. Автореферат є ідентичним за змістом дисертації та відображає її наукові результати.

Наведені у відгуку критичні зауваження не носять принципового характеру і не впливають на загальну високу оцінку дисертації.

Підсумовуючи викладене, можна зробити висновок, що дисертаційна робота на тему: «Державне регулювання стратегічних секторів національної економіки» повністю відповідає вимогам п.п. 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р. (зі змінами і доповненнями), а її автор, Возненко Андрій Анатолійович, який результатами проведеного дослідження зробив суттєвий науковий внесок в теорію і практику економічної науки, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор
директор навчально-наукового
інституту фінансів, економіки та
менеджменту імені Олега Балацького
Сумського державного університету

Т.А.ВАСИЛЬЄВА

Підпис д.е.н., проф. Васильєвої Т.А. завіряю:

Вчений секретар

А.І.Рубан